

MANIFEST TOEKOMSTIGE GENERATIES

In de Nederlandse samenleving leeft de groeiende en breed gedragen wens om het welzijn en de belangen van toekomstige generaties centraler te stellen in onze besluitvorming.¹ Internationaal werkt Nederland daar al aan. We stemden op 28 juli 2022 in met een nieuw mensenrecht dat (unaniem) door de Verenigde Naties werd aangenomen: het recht op een schoon, gezond en duurzaam leefmilieu voor huidige en toekomstige generaties.² Een recht dat beschermd en gewaarborgd moet worden door overheden. Ook zet Nederland zich internationaal in voor een Speciale VN gezant en VN verklaring voor Toekomstige Generaties.³

Ondanks eerdere oproepen en een groeiend aantal internationale voorbeelden – waaronder onze buurlanden – heeft Nederland toekomstige generaties echter nog niet in de (grond) wet staan. Ook kent ons democratisch systeem geen instelling of ambt dat de rechten van toekomstige generaties beschermt.

Dat kan en moet anders.

Pas nu de Grondwet aan

Erkende mensenrechten zoals het recht op leven, op gezondheid en op een gezonde, schone en duurzame leefomgeving zijn voor iedereen essentieel – ook voor generaties die nog geboren moeten worden. Dit betekent dat de Nederlandse overheid de plicht heeft om schone lucht, water en grond te waarborgen, om natuur te beschermen evenzeer als inwoners te beschermen tegen de gevolgen van klimaatverandering. Ook toekomstige inwoners. Dit erkent Nederland internationaal, maar dat is niet terug te zien in eigen land. Zo is er te weinig aandacht voor de langetermijn gevolgen van beleid. Als gevolg daarvan zijn toekomstige generaties verre van zeker van duurzame ontwikkeling en een gezonde leefomgeving. Daarom moet Nederland nu van papieren erkenning naar praktische realisatie van de bescherming van toekomstige generaties in zowel wetgeving, beleid als samenleving.

Via dit manifest doen politieke, maatschappelijke en jongerenorganisaties een dringende oproep om onze wetgeving aan te passen, zodat deze recht doet aan dit nieuwe mensenrecht. Ook vragen we de overheid om zich te voegen naar de internationale juridische realiteit en de belangen van toekomstige generaties te erkennen in het recht, zodat deze belangen voortaan worden afgewogen bij het ontwikkelen, toetsen en toepassen van wetgeving. Zodoende hoeft de bescherming van toekomstige Nederlanders niet afgedwongen te worden via rechtszaken, maar voldoet de overheid – zoals beloofd en zoals het hoort – aan haar positieve verplichtingen om erop toe te zien dat overheden en bedrijven de rechten van toekomstige generaties niet schenden.

Wij roepen daarom op tot een (Grond)wetswijziging die het recht op een gezonde en schone leefomgeving verankert voor zowel huidige als toekomstige generaties.

1. Dit manifest is een vervolg op:

- het Terlouw-manifest uit 2017 dat oproept: "Het kabinet zal iedere maatregel toetsen op het effect ervan op de kwaliteit van de aarde, nationaal en internationaal, nu en in de toekomst." en
- het Manifest artikel 21 uit 2019 dat een nieuw artikel 21 voor de Grondwet voorstelt met het recht op een gezond en schoon leefmilieu voor huidige en toekomstige generaties en mandaat creëert voor een Ombudspersoon Toekomstige Generaties.

2. De Verenigde Naties Algemene Vergadering erkende op 28 juli 2022 ['The human right to a clean, healthy and sustainable environment'](#)

3. Policy brief ['Our Common Future'](#) van maart 2023.

Onafhankelijke toezichhouder: de Ombudspersoon Toekomstige Generaties

In 2019 hebben acht politieke jongerenorganisaties een manifest voor een Ombudspersoon voor toekomstige generaties overhandigd aan toenmalig minister Dijkma.⁴ Deze politiek onafhankelijke persoon kan het beleid van de regering controleren, de samenhang tussen ministeries, planbureaus en andere adviesorganen van kabinet en overheid garanderen en de belangen van toekomstige generaties behartigen.

De bal ligt dan ook bij de politiek: ontwikkel een wetswijziging die een gemandateerde ombudspersoon voor toekomstige generaties in het leven roept.

Landen om ons heen zijn al verder

Het Network of Institutions for Future Generations heeft een overzicht ontwikkeld van wat andere landen al doen voor toekomstige generaties.⁵ In België en Duitsland staan toekomstige generaties in de Grondwet. Hongarije heeft sinds 2007 een Ombudsman Toekomstige Generaties, Wales heeft (na de aangenomen Wet op het Welzijn van Toekomstige Generaties) sinds 2018 een Commissioner for Future Generation en in landen als Finland en Litouwen is er een Parlementaire Commissie voor Toekomstige Generaties.

Ook in Nederland verdienen toekomstige generaties een stem

Laat Nederland 'thuis' implementeren van wat het internationaal heeft erkend en ondersteund voor de VN Speciale Gezant en de VN Verklaring over Toekomstige Generaties.

Wij roepen onze wetgevende en adviserende instanties op:

- Pas artikel 21 van de Grondwet aan en erken hierin het mensenrecht op een gezonde, schone en duurzame leefomgeving voor huidige en toekomstige generaties;
- Zorg, via een 'Wet op het welzijn van toekomstige generaties', dat de Hoge Colleges van Staat en de overheid, planbureaus en adviesorganen op alle niveaus (landelijk, provinciaal en gemeentelijk), de belangen en het welzijn van toekomstige generaties (moeten) afwegen bij regelgeving en beleid, vergunningverlening, monitoring en handhaving;
- Stel een onafhankelijke belangenbehartiger in voor Toekomstige Generaties. Deze zou goed kunnen passen binnen het systeem van Ombudspersonen. Naast de Nationale Ombudsman, de Veteranenombudsman en Kinderombudsman; een Ombudspersoon⁶ Toekomstige Generaties.

4. De oproep was toen: Nieuwe tekst Artikel 21:

- Het recht op een gezond en schoon leefmilieu wordt erkend zowel voor huidige als toekomstige generaties.
- De zorg van de overheid is gericht op de woonbaarheid van Nederland en de bescherming en verbetering van het leefmilieu voor zowel huidige als toekomstige generaties.
- De wet stelt regels omtrent de waarborging en verbetering van het leefmilieu.

5. Zie de website van het Network of Institutions for Future generations: futureroundtable.org en het rapport [Building our common future](#)

6. 'Ombudspersoon' is genderneutraal. De Kinderombudsman Kalverboer noemt zich daarom Ombudsvrouw: We heten 'de Kinderombudsman', maar Margrite Kalverboer is de Kinderombudsvrouw. Zie www.kinderombudsman.nl

Het Manifest Toekomstige Generaties wordt ondersteund door:

Nederlands Centrum voor Inheemse Volken (NCIV)

Het manifest werd opgesteld door Jan van de Venis (waarnemend ombudspersoon toekomstige generaties), Jessica den Outer (waarnemend ombudspersoon toekomstige generaties) en Marga Boneschansker (project coördinator).